

de vrijetijdspas van Erpe-Mere gaat regionaal

➤ MOMENTEN SPRAK MET JORIS COPPENS EN JASMINA BUYDENS

In Erpe-Mere is een vrijetijdspas, of liever 'kansenpas', niks nieuws meer. Toch blijft de kansenpas zich vernieuwen en blijft het lokaal netwerk zich inzetten voor het slechten van verschillende drempels, het samenwerken met diverse organisaties en het opzetten van nieuwe initiatieven. Een eerste aanzet bracht een dynamiek teweeg waar de welzijnsschakel, het OCMW en de vrijetijdsdienst hun schouders onder hebben gezet. Het resultaat is binnenkort een regionale pas, waardoor Erpe-Merenaars met hun kansenpas gebruik kunnen maken van een divers en grensoverschrijdend aanbod. Momenten sprak met Joris Coppens van het OCMW en Jasmina Buydens van de Dienst Vrije Tijd, die de ontwikkeling op een oprechte en enthousiaste manier uitleggen.

EEN EERSTE AANZET VANUIT HET LOKAAL SOCIAAL BELEID

Joris Coppens van het OCMW Erpe-Mere schetst het ontstaan van de vrijetijdspas: "De pas is eigenlijk gegroeid uit het lokaal sociaal beleid. De samenwerking van het lokaal bestuur en andere sociale partners kreeg vorm in verschillende werkgroepen. De werkgroepen 'jeugd en onderwijs' en 'armoede' hebben de aanleiding gegeven tot waar we nu staan. Binnen de eerste werkgroep werd een schoolcode ingevoerd. Het lokaal bestuur maakte een afspraak met de scholen dat elk kind moet kunnen deelnemen aan uitstappen en extra-murosactiviteiten. Elke school stelde een vertrouwenspersoon aan voor mensen in armoede. De vzw SOS Schulden op School biedt ondersteuning aan de vertrouwenspersonen in een tweemaandelijks overleg op het Sociaal Huis. Samen denken ze na over specifieke thema's en moeilijkheden die ze ervaren, en geven ze signalen door. De scholen werken netoverschrijdend samen rond armoede! Vanuit de vaststelling dat ouders in armoede de schoolrekeningen moeilijk konden betalen, werd een schoolkansenpas ontwikkeld. Hiermee werd de voedingsbodem voor een vrijetijdspas gelegd en ontstond de werkgroep 'kansenpas:'"

De kansenpas in Erpe-Mere is gegroeid vanuit de behoefte om het versnipperde vrijetijdsaanbod toegankelijker te maken voor mensen in armoede. Naar aanleiding van het indienen van de afsprakennota transformeerde de werkgroep 'kansenpas' tot een werkgroep 'vrijetijdsparticipatie' waar de welzijnsschakel Ommekeer, de vrijetijdsdiensten en het OCMW aan partici-

peren. “Dit lokaal netwerk is ambitieus en werkt op verscheidene sporen. Enerzijds wil het de financiële drempel wegwerken, maar ook aandacht hebben voor andere participatiedrempels die een invloed hebben”, licht Joris toe. Onder impuls van het netwerk evolueerde de kansentas. Jasmina Buydens van de dienst vrije tijd: “Het netwerk breidde uit, het jeugdhuis en het CAW Aalst sloten aan. We wilden meer lokale verenigingen betrekken bij de kansentaswerking en de pas implementeren in het vrijetijdsaanbod van Aalst.” Hoe frequent komt het netwerk samen? “Ongeveer vijf keer per jaar komt het netwerk samen om acties te evalueren en bij te sturen, voor afstemming en ervaringsuitwisseling.”

SPORT-, JEUGD- EN CULTUURVERENIGINGEN MEE IN HET VERHAAL

De kansentas zet naast het gemeentelijk vrijetijdsaanbod ook in op het verenigingsleven. Het was een bewuste keuze om hier extra aandacht aan te besteden. Is het evident om verenigingen te betrekken? “De drempels van het verenigingsleven zijn groot. Het is niet evident om lid te worden van een vereniging. Naast het financiële aspect spelen ook andere zaken een rol: niemand kennen in de vereniging, andere waarden en normen, ook deelname aan randvoorwaarden zoals de kantine, vrijwilligerswerk opnemen, gepaste benodigdheden. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden.” Joris maakt ook een kanttekening over de rol en verantwoordelijkheid van de vereniging zelf: “De verwachtingen naar verenigingen mogen ook niet te groot zijn. Ze zijn vaak gesloten en mogen niet met de vinger worden gewezen. Het is een tweerichtingsverkeer. Verenigingen moeten gesensibiliseerd worden, zodat ze weten hoe ze de toegankelijkheid kunnen verhogen. Je mag het niet als een evidentie beschouwen en de verenigingen ook niet het gevoel geven dat ze grote aanpassingen en veranderingen moeten doorvoeren”. Met welke verenigingen werkt het netwerk samen? “Er wordt vooral samengewerkt met sport- en jeugdverenigingen.” Mijn ervaring is dat het toch een enorme investering vraagt voor verenigingen: onbegrip wegwerken is niet evident. “Als mensen in armoede de weg naar een vereniging vinden, merken we dat de ondersteuning bij uitstapen of dergelijke niet altijd mogelijk is.” Jasmina kaart aan dat informatie aan verenigingen over hoe het systeem van een kansentas functioneert zeer belangrijk is. Daarom maakte het lokaal bestuur een gids op rond de kansentas. Hierin wordt het systeem uitgelegd en krijgen de verenigingen tips om toegankelijker te zijn voor mensen in armoede.

DE BIJZONDERE ROL VAN EEN DERDE PARTNER

In Erpe-Mere wordt aandacht besteed aan het informeren en sensibiliseren van de vrijetijdsaanbieders. Hoe worden mensen in armoede geïnformeerd over de kansentas en het vrijetijdsaanbod? “Binnen het OCMW speelt de maatschappelijk assistent een cruciale rol in de toeleiding naar het vrijetijdsaanbod. Hij/zij maakt het aanbod bekend, voorziet de nodige randinformatie en geeft een duwtje in de rug aan mensen in armoede om de eerste stap te zetten. Daarnaast speelt de welzijnsschakel een belangrijke schakel tussen lokaal bestuur en mensen in armoede. Zij doen groepsactiviteiten, maken de kansentas bekend en zijn actief betrokken in het netwerk.” De derde partner in het participatieverhaal speelt een belangrijke rol. Is een kansentassysteem invoeren gemakkelijker met de betrokkenheid van een wel-

zijnsschakel? “De aanwezigheid van een welzijnsschakel in de gemeente is zeer positief. Ze hebben een zeer actieve werking en bereiken veel mensen in armoede. De belangen van een welzijnsschakel en OCMW of vrijetijdsdienst zijn weliswaar verschillend. De samenwerking in een lokaal netwerk is bij de opstart dan ook zoeken. Het vergt een proces waarbij wederzijds respect ontstaat. Het is een enorme meerwaarde om samen te werken met een vereniging die zich actief bezighoudt met het thema ‘vrije tijd’. Op die manier doen ze waardevolle aanbevelingen voor het lokaal sociaal beleid rond toegankelijkheid en mobiliteit. De Ommekeer leidt ook veel mensen toe naar het vrijetijdsaanbod. We nemen gedeelde taken en verantwoordelijkheden op”, schetst Joris.

LOKALE EIGENHEID: ROEIEN MET DE RIEMEN DIE JE HEBT

Elke gemeente is verschillend: andere lokale dynamieken, geografisch, diversiteit aan inwoners, de schaal en de aanwezigheid van middenveldorganisaties... Was het gemakkelijk voor een kleine gemeente als Erpe-Mere om initiatieven op te zetten ter bevordering van de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede? “Erpe-Mere is inderdaad een kleine gemeente, en je kan niet echt spreken van een centrum. Sinds de fusie blijft Erpe-Mere bestaan uit deelgemeentes die hun eigen verenigingen en vrijetijdsaanbod hebben. Dit maakt het werken vanuit of naar een centrum moeilijk. Het vrijetijdsaanbod en verenigingsleven is versnipperd. Bovendien heeft Erpe-Mere ook geen cultureel centrum. De vrijetijdspas richtte zich in het begin vooral tot het gemeentelijk aanbod en enkele publieke evenementen die worden opgezet. Nu wordt actief gewerkt om zoveel mogelijk verenigingen te betrekken bij het kansensysteem, maar ook om hun aanbod bekend te maken. De dynamiek binnen de werkgroep maakte het mogelijk om in te spelen op onze specifieke context, en de welzijnsschakel is een ondersteunende partner zodat we mensen in armoede zeker bereiken”, antwoordt Joris.

REGIONAAL EN UNIFORM: DE WINST VAN SAMENWERKING

De opzet van de vrijetijdspas werd gebaseerd op het systeem in Aalst, als inspirerend voorbeeld. Na twee jaar is de pas ingeburgerd. 200 vrijetijdspassen worden momenteel gebruikt en in 2011 gaat de vrijetijdspas regionaal. De Vierdewereldgroep start een proefproject rond een regionale kansenas met de gemeenten Erpe-Mere, Lede en Haaltert. Er zijn nog andere gemeenten in de regio betrokken, maar zij zullen nog niet instappen in het kansenas-systeem. Het idee is gegroeid vanuit de samenwerking rond de schoolkansenas. Met een regionale pas kunnen gebruikers uit Erpe-Mere beroep doen op een aanbod in Aalst. Het aanbod van de centrumstad is bovendien groter dan in de omliggende gemeenten. Het stedelijk zwembad, de bioscoop en het cultureel centrum De Werf behoren tot het uitgebreide aanbod waar de Erpe-Merenaars met een vrijetijdspas beroep op kunnen doen. Jasmina geeft aan dat het een experiment is: “Het is afwachten hoe dit verruimde aanbod zal aanslaan bij de effectieve gebruikers. Voor individuen ligt de drempel hoger, aangezien zij vaak kampen met een mobiliteitsprobleem. De welzijnsschakel doet groepsuitstappen die dan vervoer voorzien voor de leden. Zij gaan geregeld in groep zwemmen of naar de bioscoop en zullen dus sowieso een voordeel genieten met een regionale kansenas.”

De regionale samenwerking met het lokaal netwerk in Aalst laat toe om ervaringen omtrent de vrijetijdspas te delen. Bovendien hebben de omliggende gemeenten zich gebaseerd op het systeem in Aalst. Op die manier wordt de pas in de regio uniform gehanteerd, ontstaat er meer bekendheid en verdwijnt ook het taboe. Het helpt ook om sport-, jeugd- en cultuurverenigingen over de streep te krijgen om mee te participeren in het vrijetijdspassysteem. De vereniging doet immers een bijdrage in het systeem. Hoe zit het systeem precies in elkaar? “Een persoon in armoede betaalt 1,5 euro voor een activiteit van een halve dag. Als de eigenlijke kostprijs 10 euro is, betaalt het lokaal bestuur de helft van de kostprijs en legt de vereniging het restgedeelte bij, 3,5 euro in dit geval. Het gaat om een solidaire kostendeling. Iedereen draagt bij! Het sociaal onderzoek bij de aanvraag van een vrijetijdspas gebeurt op een zo laagdrempelig mogelijke manier. Het criterium dat uniform wordt gehanteerd, is de inkomensgrens. Er zijn natuurlijk altijd uitzonderingen op de regels. De aanvraag gebeurt in het Sociaal Huis. Het is dus heel belangrijk dat het Sociaal Huis gekend is.”

Is het evident om een regionale pas op te zetten met gemeenten die naast gemeenschappelijkheden ook verschillen hebben? “Binnen het regionaal netwerk was het een zoekweg om een regionale pas op te stellen. Aalst en Erpe-Mere hebben reeds ervaring met een vrijetijdspas, maar andere betrokken gemeenten zitten in een andere fase. Buurgemeenten gaan beroep doen op elkaar voor informatie en ervaringen. De wijze waarop een reglement of een gids wordt opgesteld, wordt gedeeld met elkaar. Ervaringen rond publiciteit worden besproken en zo wordt de vrijetijdspas lokaal bijgestuurd. Het regionaal project dat start in 2011 geeft een stimulans aan verenigingen om mee te stappen in het systeem, zodat het aanbod ruimer en divers wordt”, antwoordt Jasmina, die het regionaal traject opvolgt. “Bovendien is het overleg tussen verschillende lokale besturen waardevol, andere zaken kunnen ook besproken worden. Het overleg biedt een kans om elkaar te ondersteunen in verscheidene zaken, manieren van aanpakken en initiatieven”, vult Joris aan.

DE AANDACHT VOOR ARMOEDE OP VERSCHILLENDE DOMEINEN

Is de samenwerking met de scholen gebeven, met alle uitbreidingen die de kansenpas heeft ondergaan? “Naast het lokaal netwerk is er het overleg tussen de scholen. Een unieke situatie, dat scholen netoverschrijdend samenwerken rond armoede! De vertrouwenspersonen in elke school verlagen de drempel om de stap te zetten naar het Sociaal Huis. Binnen een schoolcontext worden gezinnen die ondersteuning nodig hebben op verschillende vlakken bereikt. De verdoken armoede wordt zichtbaar in kleine dingen. Naast financiële aspecten gaat het ook over verschillen in waarden en normen. In het overleg worden problemen gesignaleerd en besproken hoe we hier als school kunnen mee omgaan. De implementatie van een schoolkansenpas in samenwerking met SOS Schulden op School liet niet enkel toe dat problemen rond schoolrekeningen werden opgelost, maar was de start van een sensibiliseringsproces rond armoede en heeft geleid tot het opzetten van acties. Het resultaat is dat leerkrachten adequater kunnen omgaan met bepaalde situaties. De attitude ten opzichte van gezinnen met problemen is veranderd en vertrekt vanuit een contextgericht denken. Waarom komen

ouders niet naar het oudercontact? Niet omdat ze geen interesse hebben in hun kind, maar omdat ze verschillende drempels ervaren. Op verschillende domeinen zijn we bezig rond armoede, de specifieke context en de laagdrempeligheid van het aanbod. Op die manier hopen we om de weg naar het Sociaal Huis ook eenvoudiger te maken. De grootste winst van het lokaal netwerk en van de scholenwerkgroep is het feit dat het lokaal bestuur bezig is met de armoedeproblematiek. Verschillende diensten en organisatie leren armoede kennen en blijven er alert voor. Bovendien hebben dergelijke initiatieven het taboe van het Sociaal Huis weggewerkt en de dienstverlening toegankelijker gemaakt”, motiveert Joris.

Conclusie van twee mensen die betrokken zijn bij het participatieverhaal van Erpe-Mere: “Het is belangrijk om gestructureerd overleg op te zetten met verschillende partners, zodat er nieuwe pistes kunnen worden bewandeld en de aandacht voor vrijetijdsparticipatie groeit in de gemeente.”